



ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Zdeňka Kühna, soudce Ondřeje Mrákoty a soudkyně Michaely Bejčkové v právní věci žalobkyně: **D. P.**, zast. JUDr. Markem Jakubíkem, advokátem se sídlem Hrabinská 498/19, Český Těšín, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 21. 3. 2018, v řízení o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 8. 2018, čj. 18 Ad 20/2018-19,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **se zamítá.**
- II.** Žalovaná **je povinna** zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti ve výši 3 146 Kč k rukám jejího zástupce JUDr. Marka Jakubíka, advokáta se sídlem Hrabinská 498/19, Český Těšín, **ve lhůtě 30 dnů** od právní moci tohoto rozsudku.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Tento spor se týká přeplatku na sirotčím důchodu, který vznikl tím, že žalobkyně na území ČR studovala zahraniční vysokou školu; studium na této škole ovšem nebylo postaveno na roveň studiu na vysokých školách v ČR.

[2] Žalovaná nejdříve žalobkyni přiznala sirotčí důchod. Jelikož následně zjistila, že studium žalobkyně na zahraniční vysoké škole není rovnocenné se studiem na vysokých školách v ČR, sirotčí důchod od počátku výplaty odňala. Rozhodnutím ze dne 5. 10. 2017 pak vyzvala žalobkyni, ať vrátí přeplatek na sirotčím důchodu ve výši téměř 49 tisíc Kč, a to do 8 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí. Žalovaná pak rozhodnutím označeným v záhlaví zamítla námitky proti tomuto jejímu rozhodnutí, které vydala v I. stupni.

[3] Žalobkyně se bránila proti rozhodnutí žalované u krajského soudu. Výše cit. rozsudkem krajský soud zrušil napadené rozhodnutí žalované a věc jí vrátil k dalšímu řízení. Měl za to, že žalobkyně již při vyřizování žádosti o sirotčí důchod doložila veškeré podklady, které po ní žalovaná požadovala, a tedy zachovala potřebnou míru opatrnosti.

Naopak pracovnice žalované na pobočce ve Frýdku-Místku nedostatečně žalobkyni informovala o všech podmínkách, které je nutné splnit k přiznání sirotčího důchodu, a zejména pochybila, pokud jí – bez toho, aby si odpovědně zkontrolovala naplnění všech zákonných podmínek pro vznik nároku na tuto dávku – sirotčí důchod přiznala.

II. Shrnutí argumentů kasační stížnosti a dalších vyjádření

[4] Žalovaná (dále jen „stěžovatelka“) podala proti rozsudku krajského soudu včasnou kasační stížnost. V ní polemizuje se závěrem krajského soudu, že žalobkyně nezavinila (ve formě nevědomé nedbalosti) neoprávněnou výplatu sirotčího důchodu. Předpokládá, že její pracovnice ve Frýdku-Místku žalobkyni náležitě poučila o podmínkách nároku na sirotčí důchod, tuto skutečnost však dle ní nelze doložit, stejně tak jako tvrzení žalobkyně, že při podání žádosti nebyla řádně poučena. Stěžovatelka je přesvědčena, že krajský soud nesprávně vyhodnotil skutkový stav, když uvěřil ústnímu tvrzení žalobkyně, že na pracovišti ve Frýdku-Místku nebyla v souvislosti s podáním žádosti o sirotčí důchod patřičně informována. Tvrzení žalobkyně, že důchod pobírala v dobré víře, a ani její neznalost právních předpisů nejsou důvodem ke zrušení povinnosti úhrady přeplatku, a to ani v případě, že důchod jí byl poukázán omylem. Dle stěžovatelky musela žalobkyně mít pochybnosti o oprávněnosti nároku na důchod minimálně od února 2017 (od stěžovatelky obdržela tiskopis, který měla dát vyplnit škole) a nepochybně od dubna 2017.

[5] Žalobkyně navrhuje kasační stížnost zamítnout. Mj. uvádí, že jí stěžovatelka od podání žádosti o přiznání sirotčího důchodu až do 10. 4. 2017 nesdělila jakékoliv pochybnosti o tom, že její studium nesplňuje podmínku soustavné přípravy na budoucí povolání. Před tímto datem neměla stěžovatelka žádné připomínky k postavení její vysoké školy z hlediska splnění zákonných podmínek pro přiznání sirotčího důchodu.

[6] Stěžovatelka v replice mj. dále polemizuje s datem, kdy si žalobkyně musela být vědoma, že jí sirotčí důchod byl vyplácen neprávem.

III. Právní hodnocení Nejvyššího správního soudu

[7] NSS při posuzování přípustné kasační stížnosti hodnotil, zda jsou splněny podmínky řízení. Kasační stížnost má požadované náležitosti, byla podána včas a osobou oprávněnou. Její důvodnost posoudil v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů [§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.]; neshledal přitom vady, jimiž by se musel zabývat bez návrhu.

[8] Kasační stížnost není důvodná.

Skutkový stav

[9] Ze správního spisu mj. vyplynulo, že žalobkyně podala žádost o sirotčí důchod po zemřelém otci dne 5. 9. 2016 s tím, aby jí tento důchod byl přiznán a vyplácen od 1. 9. 2016. Tato žádost byla sepsána na Okresní správě sociálního zabezpečení ve Frýdku-Místku. Přípisem ze dne 26. 9. 2016 stěžovatelka žalobkyni sdělila, že o její žádosti o sirotčí důchod bude rozhodnuto po předložení potvrzení o studiu v akademickém roce 2016/2017 a po předložení čestného prohlášení stvrzeného vlastnoručním podpisem, že v době kombinovaného studia nevykonává výdělečnou činnost v rozsahu zakládajícím účast na důchodovém pojištění a že nepobírá podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci. Uvedený požadavek žalobkyně splnila dne 13. 10. 2016 (*pozn. NSS*: tento list správního spisu je opatřen i jinak nevyplněným a nepodepsaným podacím razítkem s datem

pokračování

10. 10. 2016) doručením čestného prohlášení ze dne 8. 10. 2016 a potvrzení o studiu ze dne 9. 10. 2016. Stěžovatelka následně žalobkyni přiznala sirotčí důchod od 1. 10. 2016 (rozhodnutí ze dne 4. 1. 2017). Na základě dodatečně předloženého čestného prohlášení (ze dne 9. 1. 2017) pak stěžovatelka přiznala žalobkyni sirotčí důchod již za období od 1. 9. 2016 (rozhodnutí ze dne 22. 2. 2017).

[10] Dne 20. 2. 2017 žalobkyně doručila stěžovatelce „Potvrzení o soustavné přípravě dítěte na budoucí povolání“ co do studia na Vysoké škole manažerské Varšava, Fakulta Jana Amose Komenského Karviná, Karola Sliwky 58/5a, 733 01 Karviná – Fryštát, vystavené dne 13. 2. 2017. Z tohoto (formulářového) potvrzení vyplynulo, že jde o kombinovanou formu studia, zde byl označen typ studia „Vysoká škola“ a zároveň bylo uvedeno, že škola *není* vedena v rejstříku/síti škol v ČR. Stěžovatelka poté dopisem ze dne 10. 4. 2017 sdělila žalobkyni, že nejsou prokázány podmínky nároku na sirotčí důchod, neboť škola, kde studuje, není vedena v rejstříku škol schválených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Současně ji vyzvala k dodatečnému předložení rozhodnutí tohoto ministerstva, že studium na její vysoké škole je postaveno na roveň studiu na vysokých školách v ČR. Žalobkyně na tuto výzvu nereagovala a požadovaný doklad nepředložila. Stěžovatelka tedy rozhodnutím ze dne 4. 5. 2017 žalobkyni odňala sirotčí důchod s účinností od 24. 5. 2017 s tím, že nárok na tuto dávku zanikl již dnem 1. 9. 2016. Námitky žalobkyně proti tomuto rozhodnutí stěžovatelka zamítla. Dle stěžovatelky bylo nerozhodné, že žalobkyně předložila prohlášení prezidenta a rektora Vysoké školy manažerské ve Varšavě ze dne 16. 2. 2015, že Fakulta Jana Amose Komenského Karviná realizuje svou činnost v souladu se standardy vzdělávání, které vycházejí z polských i českých právních předpisů pro vysoké školy.

[11] Žalobkyně podruhé požádala o opětovné přiznání sirotčího důchodu dne 30. 8. 2017. Žádala, aby jí jako studentce na Střední odborné škole a Středním odborném učilišti podnikání a služeb Jablunkov, tj. nezaopatřenému dítěti, které se soustavně připravuje na budoucí povolání, byl přiznán sirotčí důchod od 1. 9. 2017 do 31. 8. 2018. Rozhodnutím č. I ze dne 5. 10. 2017 stěžovatelka přiznala žalobkyni sirotčí důchod od 1. 9. 2017 ve výši 6 988 Kč (a také zadržela doplatek důchodu za dobu od 1. 9. 2017 do 23. 10. 2017 ve výši 12 273 Kč k úhradě přeplatku na předtím neprávem vyplaceném sirotčím důchodu). Téhož dne vydala stěžovatelka rozhodnutí pod č. II., jímž žalobkyni zavázala k vrácení přeplatku na sirotčím důchodu za období od 1. 9. 2016 do 23. 5. 2017 ve výši 61 131 Kč s tím, aby část tohoto přeplatku ve výši 48 858 Kč uhradila do 8 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí (rozdíl mezi výší přeplatku a výší částky, kterou měla žalobkyně vrátit, je právě částka zadržaná v rozhodnutí č. I specifikovaném shora). Námitky žalobkyně proti rozhodnutí č. II pak stěžovatelka zamítla rozhodnutím ze dne 21. 3. 2018, které je předmětem tohoto soudního přezkumu.

[12] Z obsahu dávkového spisu bylo rovněž zjištěno, že Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zamítlo rozhodnutím ze dne 25. 9. 2017 žádost žalobkyně o uznání studia ve studijním programu „předškolní pedagogika a pedagogika prvního stupně“ zahraniční (polské) vysoké školy s názvem „Vysoká škola manažerská ve Varšavě“, uskutečňovaného ve městě Karviná, za postavené na roveň studiu na vysoké škole v ČR pro účely státní sociální podpory a důchodového pojištění.

[13] Krajský soud u jednání se souhlasem žalobkyně provedl její výslech, z něhož zjistil, že v září 2016 podala žádost o sirotčí důchod. Přitom doložila potřebné dokumenty, které po ní byly požadovány, tj. potvrzení o studiu a úmrtní list jejího otce. Na typ vysoké školy se jí dotýčná zaměstnankyně pobočky ve Frýdku-Místku vůbec nedotazovala. Sirotčí důchod jí byl přiznán od září 2016. Stěžovatelka vyzvala žalobkyni, ať vyplní potvrzení o soustavné

přípravě dítěte na budoucí povolání, přičemž v této žádosti stěžovatelka po ní nechtěla doložení skutečnosti, že studuje zahraniční vysokou školu, která je postavena na roveň vysokým školám v ČR (přípis ze dne 2. 2. 2017). K doložení této skutečnosti ji stěžovatelka vyzvala až přípisem ze dne 10. 4. 2017. Žalobkyně se v dubnu 2017 obrátila se žádostí na Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy; odpověď tohoto ministerstva její matka několikrát bezúspěšně urgovala. Žádané potvrzení (rozhodnutí) bylo vydáno až v září 2017 a následně jej žalobkyně doručila stěžovatelce.

[14] Zástupkyně stěžovatelky při jednání soudu dodala, že tato vysoká škola byla skutečně zapsána dne 8. 11. 2017, tedy akreditována, avšak stěžovatelka nezná důvody, proč se tak událo až později. Rozhodnutí o této věci spadalo výhradně do kompetence Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Sporná otázka a rozhodná znění právních předpisů

[15] NSS předesílá, že nijak nezpochybňuje tezi, že dávky je možné vyplácet jen a pouze na základě zákona a pokud tak stanoví prováděcí právní předpisy. Jádrem tohoto sporu ovšem není otázka, zda žalobkyni měl, či neměl být přiznán sirotčí důchod. Strany sporu se prou o to, zda za výše vylíčených skutkových specifik mohla stěžovatelka jednou přiznaný vyplacený důchod požadovat zpět, konkrétněji – zda žalobkyně *zavinila*, že jí důchod byl neprávem vyplácen.

[16] Dle § 52 odst. 1 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, má na sirotčí důchod nárok nezaopatřené dítě, zemřel-li jeho rodič. Podle § 20 odst. 4 písm. a) téhož zákona se za nezaopatřené dítě *považuje dítě do skončení povinné školní docházky, a poté, nejdéle však do 26. roku věku, jestliže se soustavně připravuje na budoucí povolání*. Podle § 21 odst. 1 písm. a) bod 2 cit. zákona ve znění do 31. 8. 2018 se za soustavnou přípravu dítěte na budoucí povolání považuje *studium na středních a vysokých školách v České republice [...]; za studium na středních a vysokých školách v České republice se považuje také*

studium na zahraničních vysokých školách, uskutečňované na území České republiky, **pokud je podle rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy pro účely důchodového pojištění postaveno na roveň studia na vysokých školách v České republice; [...]**.

[17] Dle § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, platí, že pokud byl důchod *vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, protože příjemce důchodu nesplnil některou jemu uloženou povinnost, přijal důchod nebo jeho část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, nebo vědomě jinak způsobil, že důchod nebo jeho část byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, má plátce důchodu vůči příjemci důchodu nárok na vrácení, popřípadě náhradu nesprávně vyplacené částky* (zvýraznění doplněno).

[18] Krajský soud správně uvedl, že § 118a odst. 1 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení obsahuje několik alternativních skutkových podstat (bod 9 napadeného rozsudku). Schéma odpovědnostního vztahu podle § 118a zákona tvoří tři alternativní skutkové podstaty:

- i) nesplnění uložené povinnosti,
- ii) přijetí důchodu či jeho části, i když příjemce musel předpokládat, že důchod byl vyplácen neoprávněně,
- iii) jiné vědomé způsobení vzniku přeplatku.

Pro vznik odpovědnosti za přeplatek musí být naplněna alespoň jedna z nich (srov. rozsudek ze dne 26. 5. 2010, čj. 3 Ads 35/2010-54). U prvně uvedené skutkové podstaty (nesplnění uložené povinnosti) se přitom jedná o odpovědnost objektivní, tj. nezkoumá se zavinění (srov. rozsudek ze dne 2. 8. 2013, čj. 4 Ads 58/2013-21). Další dvě skutkové podstaty (přijetí

pokračování

důchodu ve vyšší částce, jiné vědomé způsobení vzniku přeplatku) jsou založeny na principu subjektivní odpovědnosti (srov. rozsudek ze dne 28. 8. 2013, čj. 3 Ads 95/2012-20, č. 2965/2014 Sb. NSS).

[19] V posuzované kauze nenastaly podmínky předvídané první a třetí z výše cit. hypotéz. Stěžovatelka ovšem měla za to, že žalobkyně přijala důchod nebo jeho část, ačkoli musela z okolností předpokládat, že jí byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel [druhá hypotéza, ad. ii) shora]. Podle stěžovatelky musela žalobkyně předpokládat, že jí sirotčí důchod nenáleží, jelikož její studium na zahraniční vysoké škole nebylo postaveno na roveň studiu na vysokých školách v ČR. Proto nesplňovala podmínku soustavné přípravy dítěte na budoucí povolání, a tedy nemohla být ve smyslu zákona o důchodovém pojištění považována za nezaopatřené dítě (viz bod [16] shora)

[20] Ke vzniku subjektivní odpovědnosti za přeplatek na důchodu podle § 118a odst. 1 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení je třeba též **zavinění**. Právě otázka zavinění je v tomto případě sporná. K naplnění této skutkové podstaty přitom postačí již nejmírnější forma zavinění, a to nevědomá nedbalost [srov. formulace „*příjemce (...) musel z okolností předpokládat*“; viz rozsudek 3 Ads 95/2012; srov. přiměřeně zákonnou definici nevědomé nedbalosti v § 16 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku či § 15 odst. 3 písm. b) zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich].

[21] Z toho, že žalobkyně nevěděla, že jí neprávem byl přiznán sirotčí důchod vyplácen, nelze mechanicky dovozovat, že měla a mohla vědět, že porušuje zákonem stanovenou povinnost, tzn. volní složku zavinění (rozsudky ze dne 18. 6. 2014, čj. 8 Ads 17/2014-33, č. 3081/2014 Sb. NSS, bod 23 a násl.; a ze dne 14. 6. 2016, čj. 8 Ads 170/2015-50, bod 22). Přijmout pojetí, podle něhož by za pochybení stěžovatelky paušálně odpovídali příjemci dávky, obzvláště tehdy, pokud by tvrzené zavinění vzniku přeplatku příjemcem dávky bylo odůvodněno jen zásadou „neznalost práva neomlouvá“, by bylo v rozporu s principy právního státu a dobré správy, zejména zásadou legitimního očekávání, ochrany práv nabytých v dobré víře a zásadou presumpce správnosti veřejnoprávních aktů.

[22] Takové pojetí odpovědnosti dle § 118a odst. 1 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení fakticky nerozlišuje mezi odpovědností za nevědomou nedbalost a (vskutku nejpřísnější) objektivní odpovědností, u které se zavinění vůbec nezkoumá.

[23] V posuzované kauze má NSS za to, že žalobkyně nemohla za skutkových specifík tohoto případu rozumně předpokládat (vědět), že porušuje zákonem chráněný zájem. NSS souhlasí s krajským soudem, že žalobkyně vzhledem ke svým poměrům zachovala potřebnou míru opatrnosti. NSS zejména přihlédl k tomu, že na mladé lidi, kteří přijdou o rodiče (v tomto případě zemřel otec dvaadvacetileté žalobkyně), nelze klást tak vysokou míru obezřetnosti, jako např. u úřednice, která v dané oblasti veřejné správy několik let pracuje. Avšak NSS se neztotožňuje se závěrem krajského soudu o nedostatku zavinění žalobkyně stran celé doby, po kterou byl sirotčí důchod vyplácen (viz níže).

[24] Žalobkyně, jakožto studentka (zahraniční) vysoké školy, spoléhala na informace a pokyny pracovnice stěžovatelky na pobočce ve Frýdku-Místku, s níž a za jejíž součinnosti sepisovala žádost o přiznání sirotčího důchodu. Nic nenasvědčuje tomu, že by žalobkyně úmyslně uvedla stěžovatelku v omyl; ze spisu ovšem neplyne ani to, že by pracovnice stěžovatelky žalobkyni při vyplňování formuláře žádosti výslovně upozornila (poučila) ohledně specifík čerpání sirotčího důchodu, konkrétněji toho, jaké všechny předpoklady musí splnit, aby byla považována

za nezaopatřené dítě (blíže viz bod [16] shora). V účastnické výpovědi u jednání před krajským soudem žalobkyně tvrdila, že pracovnice stěžovatelky po ní pouze požadovala úmrtní list otce a potvrzení o studiu; na typ vysoké školy se tato pracovnice vůbec nedotazovala. Pracovnice stěžovatelky u téhož jednání toto tvrzení žalobkyně nijak nezpochybnila. Stěžovatelka jej zpochybňuje až nyní v kasační stížnosti tezí, že tvrzení žalobkyně nelze prokázat, a že ona má naopak za to, že její pracovnice tehdy žalobkyni řádně poučila (a následně sama sebe zpochybňuje tím, že ani její tvrzení nelze nijak zpětně prokázat).

[25] Přes skutkové pochybnosti stěžovatelky se NSS přiklonil k závěru krajského soudu. **Na počátku řízení o žádosti** o přiznání důchodu (září 2016) žalobkyně zachovala vzhledem ke svým poměrům (bod [23] shora) dostatečnou dávku opatrnosti, přestože nezaměřila pozornost na otázku rovnocennosti jí studované školy s vzděláním na vysokých školách v ČR (nota bene pokud již dne 16. 2. 2015 vydali prezident a rektor její školy prohlášení, že této vysoké škole byla udělena akreditace v oboru pedagogika). Na potřebu rovnocennosti studia – která se později ukázala jako klíčová – ji neupozornila pracovnice stěžovatelky na pobočce ve Frýdku-Místku. Skutečnost, že na počátku řízení se pracovnice stěžovatelky vůbec nezabývala typem studované školy, koresponduje s obsahem výzvy ze dne 26. 9. 2016 k předložení potvrzení o studiu a čestného prohlášení, v níž stěžovatelka vůbec neřešila otázku rovnocennosti žalobkyní navštěvovaného studia. Tato pracovnice je přitom – na rozdíl od žalobkyně – odbornicí v oblasti důchodů, tedy již z názvu studované školy měla bez obtíží rozpoznat, že jde o zahraniční vysokou školu, jejíž studium má pro účely důchodového pojištění shora popsaná specifika. Od prvního pohledu mělo proto být stěžovatelce zřejmé, že musí vyhodnotit také otázku rovnocennosti tohoto studia se studiem na vysokých školách v ČR, což ovšem pohříchu neučinila. Stěžovatelka naopak žalobkyni – po tom, co předložila veškeré vyžadované dokumenty (úmrtní list otce, potvrzení o studiu ze dne 24. 1. 2016, 9. 10. 2016, čestná prohlášení ze dne 8. 10. 2016, 9. 1. 2017) – nesprávně přiznala sirotčí důchod, aniž otázkou rovnocennosti studia se studiem na vysokých školách v ČR jakkoli řešila (rozhodnutí stěžovatelky ze dne 4. 1. 2017). **Na počátku ledna** tedy stěžovatelka ujistila žalobkyni, že je vše v pořádku a že na sirotčí důchod má nárok. Tím založila žalobkyni legitimní očekávání, že jí vyplacený důchod náleží.

[26] Žalobkyně předložila stěžovatelce dne 20. 2. 2017 formulář „Potvrzení o soustavné přípravě dítěte na budoucí povolání“ (blíže viz bod [10] shora), na němž pracovnice vysoké školy dne 13. 2. 2017 mj. zaškrtnula políčko, že škola není vedena v rejstříku / síti škol v ČR. Žalobkyně sice uvádí, že formulář sama nevyplňovala a že si této skutečnosti vyznačené na formuláři nevšimla, tato argumentace jí ovšem v tuto chvíli co do zachování potřebné míry opatrnosti, že důchod pobírala v souladu s právem, nemohla postačovat. Žalobkyně by bývala měla vědět, že sirotčí důchod pobírá neprávem, pokud by ovšem myslitelné pochybnosti o oprávněnosti výplaty tohoto důchodu záhy neodstranila sama stěžovatelka rozhodnutím ze dne 22. 2. 2017 (kterým jí přiznala sirotčí důchod již od 1. 9. 2016 a navíc jí byl tento důchod od ledna 2017 zvýšen o cca 200 Kč). Žalobkyně jakožto běžný adresát rozhodnutí orgánu veřejné správy proto **ani v únoru 2017** neměla důvod zpochybňovat tehdy čerstvě vydané rozhodnutí stěžovatelky, a tedy ani předpokládat, že důchod pobírá v rozporu s právem (viz zásada presumpce správnosti aktů vydávaných správními orgány a princip ochrany dobré víry jejich adresátů, srov. rozsudek ze dne 4. 2. 2009, čj. 1 As 79/2008-128, č. 1815/2009 Sb. NSS, věc *HORNBACH*, bod 15).

[27] Pokud se za těchto okolností žalobkyně spolehla na profesionalitu správního orgánu při rozhodování o její žádosti, zachovala při přijímání důchodu potřebnou míru opatrnosti. Výjimkou ze shora uvedeného by mohla být např. situace, kdy je vada důchodového výměru zřetelná na první pohled a rozeznatelná i běžným adresátem (stěžovatelka by vyměřila např. jiný druh důchodu; od data, které by předcházelo smrti jejího otce; nebo přiznaný důchod by byl zjevně nepřiměřeně vysoký). Za takové situace by bylo možné uvažovat o tom, že žalobkyně

pokračování

mohla a měla i vzhledem k svým poměrům chybu ve výměru důchodu rozeznat, a tedy že nezachovala potřebnou míru opatrnosti.

[28] Až do momentu, kdy žalobkyně obdržela výzvu stěžovatelky ze dne **10. 4. 2017**, aby dodatečně doložila rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, že její studium je postaveno na roveň studiu na vysokých školách v ČR, žalobkyně plně spoléhala na správnost do tehdy vydaných rozhodnutí stěžovatelky. Do tohoto okamžiku nemohla a neměla vzhledem k okolnostem případu a k svým poměrům předpokládat, že nesplňuje jednu z podmínek pro výplatu sirotčího důchodu, tedy že zákon jí pro typ školy, na které studuje, nepovažuje za nezaopatřené dítě, resp. dítě, které by se soustavně připravovalo na budoucí povolání. Stěžovatelka zpochybnila správnost jí vydaných rozhodnutí ze dne 4. 1. 2017 a 22. 2. 2017 teprve tímto přípisem ze dne 10. 4. 2017. Jakmile žalobkyně obdržela tento přípis, měla a mohla po zvážení okolností svého případu naznat, že důchod nepobírá právem.

[29] Teoreticky tedy přichází v úvahu, že stěžovatelka může po žalobkyni v dalším řízení požadovat vrácení přeplatku na sirotčím důchodu vyplaceném za období od cca 10. 4. 2017 (tento termín je sporný, jelikož ve správním spisu není obsažena doručenka k tomuto přípisu, a nelze tedy s jistotou určit, kdy přesně se žalobkyně dověděla o pochybnostech stěžovatelky stran jejího studia) do 23. 5. 2017 (termín, do kterého jí byl vyplácen sirotčí důchod; rozhodnutím ze dne 4. 5. 2017 jí ho stěžovatelka od 24. 5. 2017 odňala).

Tvrdość předpisů o sociálním zabezpečení a další úvahy co do povinnosti vrátit sirotčí důchod

[30] NSS na tomto místě souhlasí se stěžovatelkou, že není úkolem správních soudů odstraňovat tvrdość předpisů o sociálním zabezpečení ve smyslu § 106 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Tato pravomoc náleží do rukou ministra práce a sociálních věcí.

[31] Pro úplnost NSS uvádí, že celá situace ohledně (ne)oprávněné výplaty sirotčího důchodu pravděpodobně vznikla z důvodu níže uvedené legislativní změny účinné od 1. 9. 2016 (termín se shoduje s datem přiznání sirotčího důchodu).

[32] Novelou č. 137/2016 Sb. zákonodárce změnil zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách. Do § 93b odst. 1 zákona o vysokých školách s účinností od 1. 9. 2016 vložil povinnost evropské zahraniční vysoké školy, která na území ČR hodlá poskytovat zahraniční vysokoškolské vzdělávání a zahraniční vysokoškolský studijní program podle právních předpisů domovského státu, přihlásit se ministerstvu k plnění informačních povinností. Dle § 93j odst. 1 písm. a) pak platí, že studium na takové vysoké škole lze postavit na roveň studiu na vysokých školách v ČR, jen pokud zahraniční vysoká škola splnila informační povinnost podle shora cit. § 93b odst. 1. Novela č. 137/2016 Sb. přitom v čl. II odst. 16, jímž se upravují intertemporální účinky novely, stanoví, že *pokud zahraniční vysoká škola nebo tuzemská právnická osoba poskytovala na území České republiky zahraniční vysokoškolské vzdělávání v zahraničním vysokoškolském studijním programu již v den nabytí účinnosti tohoto zákona, uvede svoji činnost do souladu s § 93a až 93i zákona č. 111/1998 Sb., ve znění účinném ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona, do 13 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona* (zvýraznění doplněno).

[33] Ostatně tvrzení zástupkyně stěžovatelky u jednání, že dne 8. 11. 2017 bylo studium na sporné vysoké škole postaveno na roveň studiu na vysokých školách v ČR, víceméně koresponduje lhůtě 13 měsíců od účinnosti novely zákona o vysokých školách (od 1. 9. 2016 – 31. 10. 2017).

[34] Z výše uvedeného plyne, že zahraniční vysoká škola se nemusela během více než roku od účinnosti novely přihlásit k plnění informační povinnosti vůči Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy (od 1. 9. 2016 do 31. 10. 2017; informační povinnost měla být splněna nejpozději v poslední den této lhůty). Pro (předčasné) nesplnění této povinnosti vysoké školy ovšem nemohlo být žalobkyni vydáno rozhodnutí o rovnocennosti studia, které bylo podmínkou pro oprávněné čerpání sirotčího důchodu (viz rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ze dne 25. 9. 2017, jímž byla zamítnuta žádost o postavení studia žalobkyně na roveň studia na vysoké škole v ČR).

[35] Proto by v případě, že bude v této věci podána žádost o odstranění tvrdosti předpisů o sociálním zabezpečení (§ 106 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení), měly být tyto skutečnosti pečlivě zváženy, a to ve vztahu k části sirotčího důchodu, který byl žalobkyni vyplacen poté, co měla a mohla vědět, že dávka jí je vyplácena neprávem (viz bod [29] shora).

IV. Závěr a náklady řízení

[36] S ohledem na vše výše uvedené proto NSS zamítl kasační stížnost jako nedůvodnou (§ 110 odst. 1 věta poslední s. ř. s.).

[37] Žalobkyně měla ve věci úspěch, podle § 60 odst. 1 s. ř. s. jí tedy přísluší právo na náhradu nákladů řízení. Stěžovatelka, která ve věci úspěch neměla, toto právo nemá. V řízení před NSS byla žalobkyně zastoupena advokátem. Advokát převzal právní zastoupení a pak sepsal vyjádření ke kasační stížnosti. Celkem tedy učinil dva úkony právní služby [§ 11 odst. 1 písm. a) a d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátního tarifu]. Odměna za jeden úkon právní služby činí podle § 9 odst. 2 ve spojení s § 7 bodu 3 advokátního tarifu částku 1 000 Kč, k níž je podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu třeba přičíst 300 Kč na paušální úhradu hotových výdajů. Výše odměny za zastupování a náhrady hotových výdajů tedy [(2×úkon)+(2×paušál)] činí 2 600 Kč. Advokát je plátcem DPH, proto se tato částka zvyšuje o 21% DPH (546 Kč). Celková náhrada nákladů řízení tedy představuje částku 3 146 Kč, kterou je stěžovatelka povinna zaplatit žalobkyni k rukám jejího zástupce v přiměřené lhůtě 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 27. června 2019

Zdeněk Kühn
předseda senátu